

Briuselis, 2025 m. gruodžio 4 d.
(OR. en)

16330/25

COMPET 1294
IND 577
MI 1010
RELEX 1625
WTO 123
COMER 183
CYBER 365
RECH 544
PROCIV 177

POLCOM 369
FDI 59
ENV 1333
ENER 649
DUAL USE 59
TELECOM 458
MAP 155
RC 56

PRIDEDAMAS PRANEŠIMAS

nuo:	Europos Komisijos generalinės sekretorės, kurios vardu pasirašo direktorė Martine DEPREZ
gavimo data:	2025 m. gruodžio 3 d.
kam:	Europos Sąjungos Tarybos generalinei sekretorei Thérèse BLANCHET
Komisijos dok. Nr.:	COM(2025) 945 final
Dalykas:	KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI Iniciatyvos „RESourceEU“ veiksmų planas Mūsų ypatingos svarbos žaliavų strategijos įgyvendinimo spartinimas siekiant prisitaikyti prie naujos tikrovės

Delegacijoms pridedamas dokumentas COM(2025) 945 final.

Pridedama: COM(2025) 945 final

Briuselis, 2025 12 03
COM(2025) 945 final

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

Iniciatyvos „RESourceEU“ veiksmų planas

**Mūsų ypatingos svarbos žaliavų strategijos įgyvendinimo spartinimas siekiant
prisitaikyti prie naujos tikrovės**

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI,
TARYBAI, EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI**

Iniciatyvos „RESourceEU“ veiksmų planas

**Mūsų ypatingos svarbos žaliavų strategijos įgyvendinimo spartinimas siekiant
pritaikyti prie naujos tikrovės**

ĮVADAS

Istorija parodė, kad turėdama pakankamą užmojį ir tinkamas priemones ES gali sumažinti net giliai išsisknijusią priklausomybę. Tai buvo įrodyta planu „REPowerEU“⁽¹⁾, kuris pakeitė mūsų energetikos aplinką, įskaitant laipsnišką Rusijos dujų importo nutraukimą. Šiandien Komisija priima iniciatyvos „RESourceEU“ veiksmų planą, kuriame ypatingos svarbos žaliavoms taikoma panaši rizikos mažinimo ir įvairinimo logika. Įgyvendinant iniciatyvą „RESourceEU“, sutelkiama daug įvairių politikos priemonių, taip pat privačiojo ir viešojo sektorių subjektų, kad ES kartu paspartintų savo ypatingos svarbos žaliavų strategijos įgyvendinimą, sumažintų savo kritinę priklausomybę ir sustiprintų savo ekonominį saugumą.

2024 m. ES jau pasiūlė plataus užmojo priemones Ypatingos svarbos žaliavų akte⁽²⁾. Šiame akte nustatyti aiškūs ES tiekimo saugumo tikslai: iki 2030 m. ES turėtų būti pajėgi išgauti 10 proc., apdoroti 40 proc. ir perdirbti 25 proc. savo sunaudojamų strateginių žaliavų⁽³⁾. Be to, ES turėtų įvairinti savo tiekimą, kad daugiau kaip 65 proc. jos paklauskos nepriklausytų nuo vienos šalies. Nors kryptis aiški, labai svarbu, kad paspartintume pažangą siekiant šio tikslo.

Ypatingos svarbos žaliavos yra labai svarbios ES konkurencingumui, švariai energijai ir skaitmeninei pertvarkai, taip pat jos gynybos ir kosmoso srities poreikiams bei apsirūpinimo maistu saugumui. Tačiau, kalbant apie daugumą ypatingos svarbos žaliavų (įskaitant 26, kurios yra svarbios energetikos pertvarkai), ES yra pernelyg priklausoma nuo importo iš ES nepriklausančių šalių. Kinija įtvirtino pasaulinių gamybos pajėgumų dominavimą visais vertės grandinės etapais – nuo gavybos iki metalo ar magnetų gamybos⁽⁴⁾. Dėl šios tvirtos padėties atsiranda ES ir kitų partnerių priklausomybė, kuri vis dažniau naudojama kaip ginklas geopolitiniais tikslais ir gali daryti didelį poveikį ES gamybai. Ypatingos svarbos žaliavų tiekimo krizė yra labai reali ir aktuali grėsmė ES.

(1) https://energy.ec.europa.eu/topics/markets-and-consumers/actions-and-measures-energy-prices/repowereu-3-years_lt.

(2) 2024 m. balandžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/1252, kuriuo nustatoma saugaus ir tvaraus ypatingos svarbos žaliavų tiekimo užtikrinimo sistema ir kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 168/2013, (ES) 2018/858, (ES) 2018/1724 ir (ES) 2019/1020.

(3) Strateginės žaliavos yra ypatingos svarbos žaliavų, apibrėžtų Ypatingos svarbos žaliavų akte ir naudojamų strateginėse skaitmeninėse ir žaliosios pertvarkos, taip pat gynybos bei orlaivių ir erdvėlaivių pramonės technologijose, pogrupis. Ypatingos svarbos žaliavos ir strateginės žaliavos išvardytos Ypatingos svarbos žaliavų akto 1 ir 2 prieduose.

(4) Carrara, S., Baldassarre, B., Jakimów, M., Kuzov, T., Mc Govern, L. *et al.*, *Deep dive on critical raw materials for wind turbines in the EU*, Black, C. (redaktorius), Europos Sąjungos leidinių biuras, Liuksemburgas, 2025 m., <https://data.europa.eu/doi/10.2760/5665594>, JRC141759.

Didėjanti ypatingos svarbos žaliavų paklausa skatina geopolitinę kovą dėl prieigos prie išteklių. Kinija veikia laikydamasi visos tiekimo grandinės požiūrio, pasinaudodama savo įtaka ypatingos svarbos žaliavų rinkoje, kad nuolat didintų savo dominavimą pagrindinėse galutinės grandies vertės grandinėse (baterijų, elektrinių transporto priemonių ar vėjo jėgainių). Tai pasiekama derinant ne rinkos ekonomikos politiką ir praktiką, įskaitant subsidijas visoje vertės grandinėje, kurios padeda padidinti vidaus gamybą, kurti perteklinius pajėgumus, taikyti grobuonišką tiekimo ir kainodaros praktiką, priversti perduoti technologijas ir investuoti į vertės grandinių kontrolę trečiojoje valstybėje.

Be to, per pastaruosius trejus metus Kinija priėmė keletą eksporto kontrolės priemonių, taikomų ypatingos svarbos žaliavoms, pavyzdžiui, grafitui, galiui, volframui, bismutui, germaniui ir retosioms žemėms, taip pat galutiniams produktams, pavyzdžiui, baterijoms, arba įrangai, susijusiai su retųjų žemių elementų perdirbimu. 2025 m. spalio 9 d. apribojimais apėmė visų pramonės ar gynybos produktų, kuriuose yra tam tikrų ypatingos svarbos žaliavų, ekstrateritorinę kontrolę. Jų sustabdymas vieniems metams suteikia tik laikiną ir dalinę pagalbą. ES pramonės subjektams ir toliau daro poveikį kitos tebegaliojančios priemonės, dėl kurių atsiranda administracinių kliūčių ir vėluojama vežti krovinius. Europos automobilių ir mašinų gamintojai, taip pat medicinos priemonių gamintojai skuba užsitikrinti retųjų žemių pastoviųjų magnetų tiekimą. Rinkoje yra nedaug alternatyvų, todėl jie dažnai turi laukti, nežinodami, kada bus patvirtintos licencijos, ir privalo pateikti neskelbtiną verslo informaciją.

Tai kelia pavojų, kad bus sustabdyta gamyba, galiausiai uždarytos gamyklos ir atleisti darbuotojai, o tai pakenks ES ekonominiam saugumui, ilgalaikiam konkurencingumui ir pertvarkos tikslams. Kritinė priklausomybė nuo tam tikrų ypatingos svarbos žaliavų taip pat gali trukdyti ES pasiekti savo 2030 m. gynybos parengties tikslus ir teikti karinę paramą Ukrainai, taip keliant tiesioginę riziką saugumui ir darant neigiamą poveikį Komunikate dėl Europos ekonominio saugumo nustatytiems tikslams⁽⁵⁾. Vienas iš pagrindinių ekonominio saugumo tikslų taip pat yra užtikrinti šių strateginių tiekimo grandinių atsparumą, apsaugoti jas nuo išorės kišimosi ir užkirsti kelią rizikingai priklausomybei. Kiti pasauliniai subjektai ėmėsi priemonių savo priklausomybei sumažinti, pavyzdžiui, Jungtinės Amerikos Valstijos, kurios dalyvauja ypatingos svarbos žaliavų projektuose, susijusiuose su įsipareigojimo pirkti sutartimis, ir sudaro partnerystės susitarimus su šalimis partnerėmis.

Laikantis nuoseklaus Europos komandos požiūrio, ES dabar reikia imtis griežtesnių ir greitesnių priemonių, nes rinkos jėgos pačios negali užtikrinti reikiamo įvairinimo. Dėl nevienodų sąlygų gamyba ES dažnai yra brangesnė nei kituose regionuose, pavyzdžiui, pastoviųjų magnetų gamyba gali būti tris kartus brangesnė. Taip yra dėl įvairių priežasčių – nuo energijos kainų iki griežtesnės reglamentavimo aplinkos. Be to, rinkoje įsitvirtinusių įmonių tiesioginis manipuliavimas rinka lemia kainų nestabilumą ir silpnina Europos ypatingos svarbos žaliavų projektų verslo modelį. Tai atgraso Europos galutinės grandies pramonės sektorius nuo įsipareigojimo sudaryti ilgalaikes pirkimo sutartis su ES tiekėjais. ES turi spręsti problemas, su kuriomis susiduria nauji rinkos dalyviai, norėdami veikti labai centruotoje rinkoje, ypač tais atvejais, kai kiti subjektai taiko ne rinkos praktiką ir elgseną, grindžiamą geopolitiniais ar kitais neekonominiais interesais.

Todėl Komisija priima **iniciatyvos „RESourceEU“ veiksmų planą**, kad paspartintų Ypatingos svarbos žaliavų akto tikslų įgyvendinimą, išsaugotų ir išplėstų ES pirminių ir antrinių ypatingos svarbos žaliavų gamybą, sustiprintų ES atsparumą tiekimo sutrikimams

⁽⁵⁾ COM(2025) 977 final.

ir paklotų kelią spartesniam ypatingos svarbos žaliavų tiekimo grandinių įvairinimui. Todėl iniciatyvos „RESourceEU“ veiksmų planas papildoma kitas priemones, kuriomis siekiama Sąjungos ekonominio saugumo tikslų, laikantis Komunikate dėl ekonominio saugumo išdėstyto strateginio požiūrio, ir padeda siekti Komunikate dėl švarios pramonės kurso nustatytų tikslų ⁽⁶⁾.

Nors veiksmų planu gali būti remiamos visos ypatingos svarbos žaliavos, didžiausias tiesioginis dėmesys skiriamas retųjų žemių pastoviujų magnetų, baterijų žaliavų ir su gynyba susijusių žaliavų vertės grandinių sustiprinimui, atsižvelgiant į jų strateginį aspektą siekiant Europos konkurencingumo, pertvarkos ir gynybos parengties tikslų. Tuo tikslu šiame veiksmų plane numatytos priemonės, kuriomis siekiama paspartinti ypatingos svarbos žaliavų projektų, kurie gali būti pradėti vykdyti 2029 m. ir anksčiau, įgyvendinimą. Kai šie brandūs projektai bus pradėti įgyvendinti, jie gali labai padėti sumažinti ES priklausomybę ir paskatinti likusios vertės grandinės pažangą, padėdami sukurti pagrindą konkurencingai ypatingos svarbos žaliavų pramonei Europoje ir sėkmingam visų dabartinių ir būsimų ypatingos svarbos žaliavų strateginių projektų įgyvendinimui. Žiediškas bus pagrindinis veiksnys, padėsiantis siekti šio tikslo, nes bus remiami perdirbimo projektai ir reguliavimo paskatos panaudoti žaliavas.

1. TIEKIMO UŽTIKRINIMAS EUROPOS YPATINGOS SVARBOS ŽALIAVŲ CENTRE

Ypatingos svarbos žaliavų problemai spręsti reikia strateginės priežiūros ir ilgalaikio Europos struktūrinio atsako, kad būtų pasiekti Ypatingos svarbos žaliavų akto ir iniciatyvos „RESourceEU“ tikslai.

Remdamasi Japonijos metalų ir energetinio saugumo organizacijos (JOGMEC) patirtimi, 2026 m. Komisija įsteigs Europos ypatingos svarbos žaliavų centrą (toliau – Centras), kuriam bus suteikti įgaliojimai padėti užtikrinti Europos pramonės prieigą prie ypatingos svarbos žaliavų. Centras plėtos sisteminę žvalgybos informaciją apie ypatingos svarbos žaliavų vertės grandinę ir pirmines bei antrines rinkas, kad būtų galima pagrįsti Europos ir nacionalinius veiksmus investicijų, atsargų kaupimo ir bendrų pirkimų srityse.

Naudodamasis šia žvalgybos informacija, Centras atliks pagrindinį vaidmenį valdant veiksmus ir finansavimą tiek ES, tiek nacionaliniu lygmeniu visoje ES ypatingos svarbos žaliavų tiekimo grandinėje, visų pirma strateginiuose projektuose, remdamasis prie projektų poreikių pritaikytomis finansinėmis priemonėmis, pradedant paskolomis ir garantijomis ir baigiant nuosavu kapitalu, bendradarbiaudamas su viešosiomis ir privačiosiomis finansų įstaigomis ir valstybių narių ypatingos svarbos žaliavų fondais. Turėdamas portfelio valdytojo funkciją, Centras vykdys tiek vidaus, tiek pasaulinę veiklą, kad sukurtų įvairintą, tvarią ir saugią pirminių ir antrinių ypatingos svarbos žaliavų vertės grandinę. Centras taip pat stebės projektus per visą jų vystymo ciklą ir veiklą, siekdamas užtikrinti, kad jie greitai plėstųsi ir toliau veiktų ES ir patikimose šalyse partnerėse.

Centras veiks kaip skydas ilgalaikiam ES konkurencingumui ir bendrosios rinkos atsparumui remti, sudarydamas palankesnes sąlygas strateginėms pirminių ir antrinių ypatingos svarbos žaliavų atsargoms, koordinuodamas veiksmus su ES pramonės subjektais ir valstybėmis narėmis. Siekiant užtikrinti projektų gyvybingumą ir sukaupti atsargas, Centras turės reikiamus įgaliojimus vykdyti bendrų pirkimų veiklą bei derinti paklausą ir pasiūlą. Centras taip pat teiks pirmenybę Sąjungos strateginiams sektoriams,

⁽⁶⁾ COM(2025) 85 final.

pavyzdžiui, orlaivių ir erdvėlaivių bei gynybos sektoriams, svarbių ypatingos svarbos žaliavų pirkimui, kartu užtikrinamas suderinamumą ir papildomumą su valstybių narių ir pramonės pastangomis kaupti atsargas.

Centras pradės veikti 2026 m., remdamasis Ypatingos svarbos žaliavų akto ir iniciatyvos „RESourceEU“ mechanizmais. Iki 2026 m. II ketv. Komisija taip pat pasiūlys teisėkūros priemonių, kad turėtų reikiamų priemonių visai numatomi veiklai antrajame etape vykdyti.

2. PRIORITETINIŲ PROJEKTŲ ĮGYVENDINIMO SKATINIMAS IR SPARTINIMAS

Atitinkamų projektų nustatymas ir rėmimas yra esminė Europos ypatingos svarbos žaliavų tiekimo grandinės atsiradimo ir ES tiekimo šaltinių įvairinimo užtikrinimo sąlyga. Komisija jau patvirtino 60 strateginių projektų pagal Ypatingos svarbos žaliavų aktą, įskaitant 13 projektų trečiosiose valstybėse ⁽⁷⁾. Kai kurie iš tų strateginių projektų ir kitų ypatingos svarbos žaliavų projektų gali būti įgyvendinti per labai trumpą laiką, siekiant padėti ES ne vėliau kaip iki 2029 m. 30–50 proc. sumažinti savo priklausomybę nuo vienos kilmės šalies baterijų, retųjų žemių elementų ar su gynyba susijusių žaliavų vertės grandinių ⁽⁸⁾. Siekiant užtikrinti būtinus gamybos pajėgumus, pagal tuos projektus turi būti sutelkta apie 2,15 mlrd. EUR, kad būtų patenkinti numatomi jų finansiniai poreikiai, susiję tiek su kapitalo, tiek su veiklos išlaidomis. To negalima pasiekti be valstybės įsikišimo, kad būtų sumažinta projektų rizika ir sutelktos reikalingos didelės privačiosios investicijos.

Todėl reikia sutelkti rizikos mažinimo priemones ir pašalinti reguliavimo kliūtis, kad būtų paspartinta tokių atitinkamų projektų rengimo pradžia. Priešingu atveju projektus ir toliau varžytų investuotojų nenoras įsipareigoti vykdyti ilgalaikę ir sudėtingą veiklą, taip pat riboti galutinės grandies pramonės interesai, susiję su įsipareigojimo pirkti sutartimis.

2.1. Ypatingos svarbos žaliavų finansavimo centro sukūrimas siekiant paspartinti ypatingos svarbos žaliavų projektus ES ir šalyse partnerėse

Komisija, valstybės narės ir viešosios bei privačiosios finansų įstaigos jau įsipareigojo remti anksčiau šiais metais pagal Ypatingos svarbos žaliavų aktą atrinktus strateginius projektus. Siekiant paskatinti Europos ypatingos svarbos žaliavų vertės grandinės plėtrą, taip pat reikia pakankamo privačiojo kapitalo iš ES. Šiuo požiūriu santaupų ir investicijų sąjunga atliks svarbų vaidmenį sudarant palankesnes sąlygas ES įmonėms gauti privatųjį finansavimą kiekvienu jų gyvavimo ciklo etapu.

Yra įvairių ES finansavimo programų, pagal kurias teikiama parama ypatingos svarbos žaliavų vertės grandinei. Pagal **Inovacijų fondo** 2024 m. kvietimą teikti paraiškas penkiems ypatingos svarbos žaliavų projektams buvo skirta 376 mln. EUR, visų pirma strateginiam projektui „Polvolt“, skirtam mažataršio baterijų žaliavų perdirbimo kompleksui Lenkijoje pastatyti. Be to, keliems Inovacijų fondo projektams buvo suteiktas STEP ženklas, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos finansavimui nacionaliniu

(7) https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/raw-materials/areas-specific-interest/critical-raw-materials/strategic-projects-under-crma/selected-projects_lt.

(8) Įverčiai, pagrįsti paskelbtais planuojamais gamybos pajėgumais.

lygmeniu. **Teisingos pertvarkos fondas** suteikė 18,7 mln. EUR finansavimą retųjų žemių magnetų projektui Estijoje „Neo Performance“.

Pagal savo naują ypatingos svarbos žaliavų strateginę iniciatyvą **Europos investicijų bankas** (EIB) yra išpareigojęs suteikti iki 2 mlrd. EUR finansavimą per metus su ypatingos svarbos žaliavomis susijusiems projektams, teikdamas paskolas, rizikos skolą ir privačias lėšas⁽⁹⁾. Iki šiol EIB jau suteikė finansavimą strateginiams projektams „UpCatalyst“ (dėl grafito perdirbimo) ir „Keliber“ (dėl ličio gavybos ir perdirbimo) pagal paskolų susitarimus, taip pat remiamus pagal programą „InvestEU“. EIB pradėjo teikti specialią konsultacinę paramą ypatingos svarbos žaliavų klausimais, kad ypatingos svarbos žaliavų projektai taptų patrauklesni bankams, teikdamas techninę pagalbą ir gaires dėl projektų struktūrizavimo siekiant pritraukti investicijų.

Europos rekonstrukcijos ir plėtros bankas (ERPB), padedamas Komisijos, pradėjo taikyti priemonę, kuria siekiama sutelkti 100 mln. EUR nuosavam kapitalui investuoti į ypatingos svarbos žaliavų žvalgybos projektus⁽¹⁰⁾. ERPB taip pat investavo maždaug 6 mln. EUR nuosavo kapitalo į strateginį projektą „EuroManganese“ Čekijoje ir 3,6 mln. EUR į strateginį projektą „Sarytogan Graphite“ Kazachstane⁽¹¹⁾⁽¹²⁾. **ES lygmens rizikos mažinimo finansavimas yra labai svarbus siekiant remti ES ypatingos svarbos žaliavų vertės grandinės plėtrą, tačiau reikia dėti daugiau pastangų taikant praktinį, į rezultatus ir projektus nukreiptą požiūrį.** Pirmiausia Komisija koordinuos šiuo metu suskaidytus ypatingos svarbos žaliavų finansavimo šaltinius ir įvairius susijusius subjektus. Nuo mokslinių tyrimų finansavimo iki finansavimo didinimo ir dotacijų valdymo – Komisija užtikrins didesnę visų šių veiksmų nuoseklumą. Komisija taip pat sieks išvengti vidaus ir išorės veiksmų priemonių atsiejimo, kad būtų skatinami visi atitinkami ES projektai ir užtikrintas vertės grandinės požiūris į ypatingos svarbos žaliavų projektus, atsižvelgiant į MVĮ indėlį.

Komisija įsteigs ypatingos svarbos žaliavų finansavimo centrą. Jis strategiškai koordinuos finansavimo paramą, teiks techninę pagalbą projektų rengėjams bei nacionalinėms administravimo institucijoms ir spartins projektų rengimą. Finansavimo centras sutelks įvairius ramsčius, kad būtų teikiama parama atitinkamiems projektams visoje vertės grandinėje, ypatingą dėmesį skiriant perdirbimui ir skirtingiems technologijų brandos lygiams (nuo inovacijų iki įdiegimo rinkoje):

- Pagal programą „InvestEU“ užtikrinami ypatingos svarbos žaliavų projektų rizikos mažinimo pajėgumai visoje vertės grandinėje. Komisija tikisi 2026–2027 m. laikotarpiu sutelkti apie 2 mlrd. EUR papildomų su ypatingos svarbos žaliavomis susijusių investicijų, be kita ko, sustiprinus programos „InvestEU“ bendrąjį rinkinį.
- Be to, **Inovacijų fondo** lėšomis bus remiami novatoriški projektai visoje ypatingos svarbos žaliavų vertės grandinėje: pagal 2025 m. kvietimą teikti paraiškas švarių technologijų gamybai bus skirta 1 mlrd. EUR, daug dėmesio skiriant ypatingos svarbos žaliavų vertės grandinių, skirtų švarių technologijų prietaikoms ES, pavyzdžiui, retųjų žemių pastoviesiems magnetams ir baterijoms, sustiprinimui.

⁽⁹⁾ <https://www.eib.org/en/press/all/2025-156-eib-steps-up-financing-for-european-security-and-defence-and-critical-raw-materials>.

⁽¹⁰⁾ ERPB ir ES ketina sutelkti iki 100 mln. EUR investicijoms į ypatingos svarbos žaliavas.

⁽¹¹⁾ [Euro Manganese equity | We invest in changing lives.](#)

⁽¹²⁾ [AsxDownload.aspx.](#)

- **Priemonių rinkinys „Battery Booster“**, kurio finansinis paketas siekia 1,8 mlrd. EUR, taip pat bus skirtas baterijų vertės grandinei itin svarbiems ypatingos svarbos žaliavų projektams, visų pirma ličio, kobalto, nikelio, mangano ir grafito, finansuoti iki 300 mln. EUR.
- Atsižvelgdama į ypatingos svarbos žaliavų svarbą gynybos pramonei, Komisija bendradarbiaus su valstybėmis narėmis, kad ypatingos svarbos žaliavos būtų įtrauktos kaip prioritėtinė sritis pagal tiekimo saugumo režimą ir būsimos **Europos gynybos pramonės programos** ⁽¹³⁾ finansavimo prioritetus.

2026 m. Komisija pradės taikyti naują požiūrį į projektų finansavimą, pagal kurį daugiausia dėmesio bus skiriama ypatingos svarbos žaliavų projektų ilgalaikio gyvybingumo padidinimui, skatinant ir užtikrinant jų realizavimą Europos Sąjungoje. Taikant šį požiūrį bus padidinta įvairintų ir atsparių ypatingos svarbos žaliavų tiekimo grandinių paklausa Europos Sąjungoje.

2026 m. pagal kvietimą teikti paraiškas, skirtą švarių technologijų gamybai ir ypatingos svarbos žaliavų tiekimo grandinėms, iš **Inovacijų fondo** bus skirta bent 700 mln. EUR. Pagal šį kvietimą bus galima teikti paraiškas ir dėl švarių technologijų, ir dėl ypatingos svarbos žaliavų projektų, o Komisija skatins laikytis integruoto požiūrio, pirmenybę teikdama švarių technologijų gamybos projektams – ypatingos svarbos žaliavų pirkimui pagal vidaus įsipareigojimo pirkti sutartis arba iš kitų įvairintų šaltinių pas patikimus partnerius. Jei projekto rengėjas įrodo, kad tai neįmanoma, reikės parengti spartaus ypatingos svarbos žaliavų tiekimo įvairinimo planą. Valstybės narės bus raginamos prisidėti prie šio kvietimo teikti paraiškas finansavimo dotacijos kaip paslaugos forma, laikantis valstybės pagalbos taisyklių.

Be to, Komisija bendradarbiaus su valstybėmis narėmis ir suinteresuotomis finansų įstaigomis, kad parengtų rizikos mažinimo finansines priemones, pavyzdžiui, sandorius dėl kainų skirtumo, siekdama toliau skatinti sudaryti tokias įsipareigojimo pirkti sutartis.

Vadovaujantis Komunikatu dėl ES ekonominio saugumo, bus labai svarbu užtikrinti, kad remiamais projektais ir toliau būtų užtikrinamas tiekimo saugumas. Komisija bendradarbiaus su EIB ir ERPB, kad nustatytų griežtas sąlygas, užtikrinančias, kad ES lėšomis remiami ypatingos svarbos žaliavų projektai būtų naudingi jų numatytiems rinkoms.

Ypatingos svarbos žaliavų centras atliks pagrindinį vaidmenį stebint ir remiant projektų rengimą ir įgyvendinimą ir **koordinuos ypatingos svarbos žaliavų finansavimo centro veiklą.**

Apskritai, laikydamosi Europos komandos požiūrio, ES per ateinančius 12 mėnesių turėtų sutelkti 3 mlrd. EUR ES lėšų tiesioginei paramai ypatingos svarbos žaliavų vertės grandinei.

2.2. Valstybių narių ir regionų pajėgumų panaudojimas

Atsižvelgiant į iššūkio mastą, reikia laikytis visa apimančio požiūrio, kuo labiau padidinant ES lygmens paramos ir nacionalinių bei vietos administravimo institucijų teikiamo finansavimo sinergiją. Italija, Nyderlandai, Prancūzija ir Vokietija įsteigė

⁽¹³⁾ https://defence-industry-space.ec.europa.eu/eu-defence-industry/edip-dedicated-programme-defence_lt.

nacionalinius ypatingos svarbos žaliavų fondus, ir kitos šalys imasi panašių veiksmų. Valstybės narės raginamos sutelkti savo vidaus lėšas ypatingos svarbos žaliavoms, kad būtų užtikrintas spartus projektų, kuriais prisidedama prie ES vertės grandinės atsparumo, įgyvendinimas. Tuo tikslu valstybės narės raginamos visapusiškai pasinaudoti galimybėmis teikti pagalbą reikalavimus atitinkantiems projektams, visų pirma pagal valstybės pagalbos schemas, patvirtintas pagal Švarios pramonės kurso valstybės pagalbos sistemą. Atlikdama sanglaudos politikos programų laikotarpio vidurio peržiūrą, Komisija ragina valstybes nares ir regionus skirti iki 1 mlrd. EUR finansavimą strateginiams projektams, atrinktiems pagal Ypatingos svarbos žaliavų aktą, remti. Lėšos jau perskirstomos investicijoms, kuriomis prisidedama prie **Europos strateginių technologijų platformos (STEP)**, apimančios ypatingos svarbos žaliavų vertės grandinės, tikslų ⁽¹⁴⁾.

Be to, valstybės narės raginamos naudoti finansinę paramą žaliavoms kaupti, kad būtų pagerintas gynybos produktų prieinamumas pagal Reglamentą dėl **Europos saugumo veiksmų priemonės (SAFE)** ⁽¹⁵⁾. Valstybės narės, kurios taip pat yra NATO sąjungininkės, gali remtis Hagos aukščiausiojo lygio susitikimo deklaracija, kad nukreiptų finansavimą su gynyba susijusiems ypatingos svarbos žaliavų projektams, vykdydamos savo 1,5 proc. BVP įsipareigojimą stiprinti savo saugumą ⁽¹⁶⁾.

Labai svarbu tęsti ES ir nacionalinio lygmens bendradarbiavimą ir koordinavimą, kad viešosios intervencijos poveikis būtų kuo didesnis. Todėl Komisija toliau bendradarbiaus su valstybėmis narėmis ir finansų įstaigomis, kad **Ypatingos svarbos žaliavų taryboje** būtų koordinuojamas ypatingos svarbos žaliavų finansavimo priemonių įdiegimas.

2.3. Tarptautinių partnerysčių sudarymas siekiant įgyvendinti konkrečius projektus

Tarptautinės partnerystės žaliavų srityje duoda konkrečių rezultatų ES ir jos partneriams. Dvišaliu pagrindu projektai, investicijos ir bendradarbiavimo programos vykdomi sudarant partnerystes. Komisija, bendradarbiaudama su 15 partnerių, nustatė 60 projektų, tiesiogiai susijusių su ES ⁽¹⁷⁾. Ypatingos svarbos žaliavų importo iš Kanados, Kazachstano, Grenlandijos, Čilės ir Namibijos apimtis ir vertė pastaraisiais metais padidėjo ⁽¹⁸⁾.

Tačiau dėl kintančių pasaulinių aplinkybių reikia operatyvesnio požiūrio į strategines partnerystes ir daugiašales iniciatyvas. Remdamasi į projektus orientuotu požiūriu, Komisija pateiks priemonių rinkinį, skirtą atitinkamiems projektams remti įvairiais jų plėtojimo etapais ir užtikrinti, kad jie sukurtų didelę vietos pridėtinę vertę ir kitą socialinę ir ekonominę naudą. Pirma, pagal 2021–2027 m. programą „Europos horizontas“ Komisija pradės įgyvendinti bendrai finansuojamą Europos partnerystę, kurią

⁽¹⁴⁾ https://strategic-technologies.europa.eu/index_lt.

⁽¹⁵⁾ 2025 m. gegužės 27 d. Tarybos reglamentas (ES) 2025/1106, kuriuo nustatoma Europos saugumo veiksmų (SAFE) stiprinant Europos gynybos pramonę priemonė.

⁽¹⁶⁾ [Hagos aukščiausiojo lygio susitikimo deklaracija | NATO oficialus tekstas](#).

⁽¹⁷⁾ Argentina, Australija, Čilė, Grenlandija, Kanada, Kazachstanas, Kongo Demokratinė Respublika, Namibija, Norvegija, Pietų Afrika, Ruanda, Serbija, Ukraina, Uzbekistanas ir Zambija.

⁽¹⁸⁾ Pavyzdžiui, 2000–2024 m. laikotarpiu ypatingos svarbos žaliavų importas iš Kazachstano padidėjo tiek apimtimi (nuo 32 153,3 tonų iki 673 982,9 tonų), tiek verte (nuo 188 mln. EUR iki 662 mln. EUR). Kalbant konkrečiai apie Kanadą, bendras tam tikrų ypatingos svarbos žaliavų importas į ES padidėjo tarp laikotarpio iki IEPS (2012–2016 m.) ir laikotarpio po IEPS (2017–2023 m.). Ličio importas į ES padidėjo 11 proc., grafito – 33 proc., mangano – 28 proc., o retųjų žemių elementų – 24 proc.

sudarys valstybės narės ir trečiosios valstybės ir kurios tikslas – bendrai finansuoti mokslinių tyrimų ir inovacijų projektus ypatingos svarbos žaliavų vertės grandinėje, o bendras numatomas biudžetas – 300 mln. EUR ⁽¹⁹⁾. Antra, strategijos „Global Gateway“ finansinėmis priemonėmis bus remiami strateginiai projektai ir kiti atitinkami projektai už ES ribų, užtikrinant, kad tiekimas būtų orientuotas į ES įsipareigojimus pirkti, pavyzdžiui, kaip yra kalbant apie Grenlandijos išteklių Malmbjergo molibdeno projektą. EDVF+ garantijų priemonės bus naudojamos viešajam ir privačiajam kapitalui sutelkti sudėtingoje, didelės rizikos ypatingos svarbos žaliavų aplinkoje. Trečia, pagal EIB ypatingos svarbos žaliavų darbo grupės priemonę ir Komisijos ypatingos svarbos žaliavų priemonę bus teikiama techninė pagalba, kuria bus remiami perspektyvūs projektai, kad būtų užtikrintas patrauklumas bankams. Brandesni projektai galėtų būti remiami „Europos darnaus vystymosi fondo +“ garantijomis arba derinimo priemonėmis.

Be to, ES turėtų sutelkti visas savo diplomatines ir ekonomines priemones, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos greitai sudaryti Europos ir trečiųjų valstybių įmonių sutartis žaliavų vertės grandinėje.

2.4. Spartesnis projektų įgyvendinimas

Komisija siekia padėti užtikrinti atitinkamų ES projektų ilgalaikį gyvybingumą, racionalizuodama ir supaprastindama leidimų išdavimo procesą.

Ypatingos svarbos žaliavų aktas yra pirmasis atsakas į netikrumą dėl **leidimų išdavimo**, nes jame reikalaujama, kad valstybės narės užtikrintų griežtą leidimų išdavimo strateginiams projektams tvarkaraštį (27 mėnesiai gavybos projektams ir 15 mėnesių apdorojimo ir perdurbimo projektams) ir įsteigtų bendrą kontaktinį punktą (-us), kuris (-ie) koordinuotų projektų leidimų išdavimo procesą. Tačiau valstybės narės, kurios dar neįsteigė **bendro kontaktinio punkto (-ų)**, turėtų nedelsdamos jį (juos) įsteigti, o visos valstybės narės turėtų suteikti savo administravimo institucijai reikiamų išteklių, kad ji galėtų laikytis Ypatingos svarbos žaliavų akte numatytų leidimų išdavimo strateginiams projektams terminų. Tai, kad nėra paskirto vieno bendro kontaktinio punkto, ypač projektams, kurie laikomi strateginiais, pavyzdžiui, „Rovina“ vario gavybai Rumunijoje, trukdo paspartinti leidimų išdavimo procedūras.

Komisija peržiūri ir pritaiko savo teisinę sistemą, kad pašalintų visas reguliavimo kliūtis ir išnaudotų vidaus gamybos ir perdurbimo potencialą.

Pirmiausia Komisija pateiks pasiūlymą dėl aplinkosaugos leidimų išdavimo paspartinimo, į kurį bus įtrauktos nuostatos, kuriomis paspartinamas leidimų ypatingos svarbos žaliavų projektams išdavimas.

Be to, siekdama padidinti Hidrologinio atsparumo strategijos ir Ypatingos svarbos žaliavų akto sinergiją ir papildomumą, **Komisija 2026 m. I ketv. paskelbs rekomendacinį dokumentą, kad valstybėse narėse būtų galima paprasčiau ir darniau įgyvendinti ES teisės aktus dėl aplinkosaugos leidimų išdavimo, įskaitant su kasybos sektoriumi susijusius aspektus.** Rekomendaciniame dokumente bus paaiškinti tokie elementai kaip aplinkos kokybės standartų laikymasis viso vandens telkinio lygmeniu ir skatinama lengviau ir greičiau jų laikytis. Jame taip pat bus patvirtinta, kad pagal teisės aktus vertinant paviršinio vandens cheminę būklę leidžiama atsižvelgti į „natūralią“ foninę koncentraciją.

⁽¹⁹⁾ https://cordis.europa.eu/programme/id/HORIZON_HORIZON-CL4-INDUSTRY-2025-01-MATERIALS-64.

Be gairių, Komisija **iki 2026 m. II ketv. persvarstys ir peržiūrės Vandens pagrindu direktyvą**, remdamasi suinteresuotųjų subjektų indėliu ir patirtimi valstybėse narėse, ypatingą dėmesį skirdama supaprastinimui ir poreikiui pašalinti galimas kliūtis, kad būtų skatinamas žiediškumas ir prieiga prie ypatingos svarbos žaliavų Europos Sąjungoje, kartu apsaugant aplinką ir žmonių sveikatą.

Komisija taip pat apsvairstys konkrečias gavybos, perdirbimo ir apdorojimo sektorių veiklos realijas per paskelbtą Cheminių medžiagų registracijos, įvertinimo, autorizacijos ir apribojimų (REACH) reglamento peržiūrą ir šiuo metu įgyvendindama Kancerogenų, mutagenų ir reprotoksinų medžiagų direktyvą ir galbūt ateityje ją peržiūradama, kartu visapusiškai išlaikydama aukščiausią darbuotojų, sveikatos ir aplinkos apsaugos lygį ⁽²⁰⁾ ⁽²¹⁾.

Be leidimų išdavimo, su ypatingos svarbos žaliavomis susijusiai veiklai yra būtinos palankios reikiamos sąlygos. Komisija pradėjo vykdyti projektą, kuriuo remiamas naudingas **pramoninis bendradarbiavimas ypatingos svarbos žaliavų vertės grandinėje**, įskaitant MVĮ bendradarbiavimą, laikantis konkurencijos teisės. Komisija taip pat pasirengusi teikti gaires įmonėms, dalyvaujančioms efektyvumą didinančiuose pramoninio bendradarbiavimo projektuose.

Galiausiai ES taip pat imasi veiksmų, kad patenkintų su ypatingos svarbos žaliavomis susijusios veiklos žmogiškojo kapitalo poreikius, sukurdama didelio masto įgūdžių partnerystę ypatingos svarbos žaliavų srityje ir Žaliavų akademiją, kad būtų skatinama ugdyti ypatingos svarbos žaliavų tiekimo grandinių darbuotojams aktualius įgūdžius ⁽²²⁾ ⁽²³⁾.

Prioritetinių projektų įgyvendinimo skatinimo ir spartinimo veiksmai

Komisija įsteigs **daugiapakopį ypatingos svarbos žaliavų finansavimo centrą**, kad būtų sumažinta ypatingos svarbos žaliavų projektų rizika taikant įvairias ES priemones, įskaitant programą „InvestEU“, ES inovacijų fondą, priemonių rinkinį „Battery Booster“ arba Europos gynybos pramonės programą. Ji siekia per ateinančius 12 mėnesių sutelkti 3 mlrd. EUR.

Komisija, valstybės narės ir šalys partnerės toliau įgyvendins strategines partnerystes, spartindamos projektų rėmimą trečiosiose valstybėse, pasitelkdamos techninę pagalbą, garantijų ir derinimo priemones, remiamas ES diplomatinėmis ir ekonominėmis priemonėmis.

Siekdami paspartinti iniciatyvos „RESourceEU“ įgyvendinimą, Komisija ir EIB šiandien teikia finansinę paramą dviem ypatingos svarbos žaliavų projektams, kuriais bus greitai patenkinti ES poreikiai: Grenlandijos išteklių Malmbjergo molibdeno projektui, kuriuo siekiama užtikrinti tiekimo saugumą gynybos sektoriuje, ir „Vulcan“ ličio gavybos strateginiam projektui Vokietijoje, kuriuo siekiama prisidėti prie baterijų žaliavų tiekimo. Projektui skirta 250 mln. EUR Europos investicijų banko finansinė parama.

Komisija pasiūlys ES **leidimų išdavimo** reglamentavimo sistemos pakeitimus, kad būtų pagerintos pagrindinės sąlygos ir būtų galima greičiau pradėti įgyvendinti ypatingos svarbos žaliavų projektus.

⁽²⁰⁾ 2006 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1907/2006 dėl cheminių medžiagų registracijos, įvertinimo, autorizacijos ir apribojimų (REACH).

⁽²¹⁾ 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/37/EB dėl darbuotojų apsaugos nuo rizikos, susijusios su kancerogenų arba mutagenų poveikiu darbe.

⁽²²⁾ https://pact-for-skills.ec.europa.eu/document/download/9a32c1f7-66e4-4af9-86db-df5a25856db7_en.

⁽²³⁾ <https://eitrawmaterials.eu/rawmaterials-academy>.

Iki 2026 m. I ketv. Komisija paskelbs gaires dėl Vandens pagrindų direktyvos, o iki 2026 m. II ketv. persvarstys ir peržiūrės šią direktyvą.

3. ŽIEDIŠKUMO IR INOVACIJŲ POTENCIALO IŠNAUDOJIMAS

3.1. Ypatingos svarbos žaliavų laikymas ES ir jau turimų išteklių perdirbimas

Ypatingos svarbos žaliavų perdirbimas yra labai svarbus siekiant padidinti ES gamybos pajėgumus. Tačiau šiuo metu ES vidutiniškai surenkama 40 proc. gyvavimo ciklo pabaigos produktų, o ES perdirbama mažiau nei 1 proc. retųjų žemių elementų ⁽²⁴⁾. Kitaip tariant, pastoviųjų magnetų laužo ir gyvavimo ciklo pabaigos produktų srautas, kuris išvežamas iš ES, lieka nepanaudotas arba, dar blogiau, patenka į sąvartyną. Turėdami tinkamas pradines žaliavas ir paskatas, ES retųjų žemių elementų perdirbėjai, pavyzdžiui, „Carester“ ir „Solvay“ Prancūzijoje arba „Inspiree“ Italijoje, galėtų suintensyvinti savo veiklą ir per ateinančius kelerius metus prisidėti prie 3 800 tonų retųjų žemių pastoviųjų magnetų gamybos, o tai atitiktų apie 20 proc. šiandieninės paklausos.

Todėl ne vėliau kaip 2026 m. II ketv. Komisija, remdamasi išsamiau vertinimu ir tinkamai atsižvelgdama į savo tarptautinius įsipareigojimus ir partnerystes su trečiosiomis valstybėmis, **pasiūlys pastoviųjų magnetų laužo ir atliekų eksporto iš ES apribojimus**. Iš tiesų, atsižvelgiant į grėsmę, kad gali pritrūkti retųjų žemių elementų, reikalingų pastoviesiems magnetams gaminti, reikia imtis specialių veiksmų, kad būtų užtikrinta prieiga prie būtinų pradinių žaliavų, atsižvelgiant į ES gamybos ir plėtos pajėgumus. Šis darbas apima ES lygmens subkodo pagal Kombinuotąją nomenklatūrą ir Europos atliekų katalogą sukūrimą, kad būtų galima nustatyti ir stebėti pastoviųjų magnetų ir gyvavimo ciklo pabaigos produktų, kurių sudėtyje yra šių magnetų, srautus. Šias priemones turės papildyti griežtesnis valstybių narių kovos su neteisėtais srautais prie išorės sienų vykdymo užtikrinimas.

Baterijų reglamento įgyvendinimo aktu dėl ženklinimo **Komisija užtikrins, kad baterijų žaliavas būtų galima lengviau panaudoti ir perdirbti**. Baterijų perdirbimo tikslais taip pat reikia prieigos prie juodosios masės, o tai tebėra iššūkis Europos pramonei. Jungtinis tyrimų centras apskaičiavo, kad ES galėtų apdoroti apie 50–65 proc. savo pagaminamos juodosios masės, todėl per metus būtų pagaminama iki 1 mln. naujų elektrinių transporto priemonių sudėtinių baterijų. Tačiau šie pajėgumai vis dar nepakankamai išnaudojami, o didelė Europos juodosios masės dalis vis dar eksportuojama į Aziją galutiniam panaudojimui. Siekiant sumažinti tą riziką, kaip nuspręsta 2025 m. kovo mėn., ličio jonų baterijų atliekos ir juodoji masė 2026 m. rugsėjo mėn. bus klasifikuojamos kaip pavojingosios atliekos ⁽²⁵⁾. Tai reiškia, kad po tos datos eksportas į EBPO nepriklausančias šalis bus draudžiamas. Komisija dėms pastangas, kad šis draudimas būtų veiksmingai įgyvendintas jo neapeinant, ir prireikus pateiks priemones, kuriomis būtų dar labiau apribotas juodosios masės eksportas. Tai reiškia, kad įgyvendinant baterijų žaliavų perdirbimo projektus, pavyzdžiui, „Hydromet“ Suomijoje, būtų galima gauti papildomos juodosios masės veiklai vykdyti.

⁽²⁴⁾ Mc Govern, L., Tapoglou, E. ir Georgakaki, A., *Material streams from wind energy decommissioning to 2050*, Europos Sąjungos leidinių biuras, Liuksemburgas, 2025 m., https://data.europa.eu/doi/10.2760/0326924_JRC139814.

⁽²⁵⁾ 2025 m. kovo 5 d. Komisijos deleguotasis sprendimas (ES) 2025/934, kuriuo dėl atliekų sąrašo atnaujinimo, susijusio su baterijų atliekomis, iš dalies keičiamas Sprendimas 2000/532/EB.

Be to, 2026 m. pavasarį Komisija pasiūlys tikslines priemones dėl aliuminio laužo, kad būtų panaikintas pasaulinis disbalansas, išlaikytas aliuminio pramonės konkurencingumas bei įgyvendintas Plieno ir metalų veiksmų planas. Ši iniciatyva grindžiama 2025 m. liepos mėn. Komisijos pradėtos metalo laužo srautų iš ES stebėsenos išvadamis ir padės užtikrinti, kad Europos lydyklos ir perdirbimo įmonės išlaikytų pakankamą prieigą prie pagrindinių pradinių žaliavų. Po tolesnės stebėsenos veiklos bus svarstoma galimybė imtis panašių veiksmų vario laužo atžvilgiu, jei paaiškės, kad tai būtina.

Siekdama spręsti bendro ypatingos svarbos žaliavų atliekų srauto problemą, Komisija sudarys sąlygas efektyviai vežti ypatingos svarbos žaliavų atliekas ir antrines medžiagas Europos Sąjungoje, įgyvendinant Atliekų vežimo reglamentą, įskaitant perėjimą prie skaitmeninių procedūrų ir galimą konkrečių perdirbti skirtų atliekų srautų įtraukimą į žaliąjį sąrašą⁽¹⁸⁾. Be to, Komisija pašalins spragas, dėl kurių šiuo metu į trečiąsias valstybes eksportuojamas vario arba aliuminio laužas, kuris apgaulės būdu pateikiamas kaip produktas⁽¹⁹⁾.

3.2. Ypatingos svarbos žaliavų perdirbimo skatinimas

Komisija skatina perdirbti produktus, kurių sudėtyje yra ypatingos svarbos žaliavų. Siekiant patobulinti perdirbimo procesus, Ypatingos svarbos žaliavų akte jau nustatyti pastoviuųjų magnetų ženklavimo reikalavimai. Atsižvelgdama į tai, Komisija siūlo iš dalies pakeisti Ypatingos svarbos žaliavų aktą, kad būtų **išplėstas sąrašas produktų,** kurių sudėtyje yra pastoviuųjų magnetų ir kuriems reikia **etiketės,** kurioje būtų pateikta atitinkama informacija perdirbėjams.

Taip pat reikia imtis papildomų veiksmų siekiant užtikrinti, kad panaudotos medžiagos vėl patektų į vertės grandinę ir kad antrinės žaliavos būtų veiksmingai naudojamos naujuose produktuose. Ypatingos svarbos žaliavų akte daugiausia dėmesio skiriama po vartojimo etapo susidariusioms atliekoms, siekiant skatinti gyvavimo ciklo pabaigos surinkimo ir antrinių rinkų plėtrą Europos Sąjungoje. Tačiau apskaičiuojant perdirbtųjų medžiagų dalį neatsižvelgiama į iki vartojimo etapo susidariusias atliekas, nors paprastai jas perdirbti yra švariau, lengviau ir ekonomiškai efektyviau. Įtraukus gamybos metu susidariusias atliekas, susidariusias iki vartojimo etapo, trumpuoju laikotarpiu pagerėtų išteklių naudojimo efektyvumas ir būtų papildytas po vartojimo etapo susidariusių atliekų panaudojimas, kuris tebėra labai svarbus siekiant sukurti tikras žiediško ir perdirbimo sistemas. Todėl šiandien Komisija siūlo iš dalies pakeisti Ypatingos svarbos žaliavų aktą, kad būtų reikalaujama deklaruoti **perdirbtųjų medžiagų, gautų iš iki vartojimo etapo ir po jo susidariusių atliekų, dalį.** Remdamasi surinkta informacija, Komisija taip pat turėtų nustatyti minimalią ypatingos svarbos žaliavų, gautų iš buitinių atliekų, susidariusių iki vartojimo etapo ir po jo, dalį, kuri turi būti naudojama produktuose įmontuotuose pastoviuosiuose magnetuose. Šia priemone taip pat remiami perdirbimo pajėgumai Europos Sąjungoje, sukuriant gamybos paskatas tokiems projektams kaip „MagReesource“ Prancūzijoje.

Be retųjų žemių pastoviuųjų magnetų, reikia dėti daugiau pastangų siekiant padidinti ypatingos svarbos žaliavų panaudojimą iš elektros ir elektroninės įrangos atliekų. Į Direktyvos dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų (EEIA) peržiūrą, kurią apima pasiūlymas dėl Žiedinės ekonomikos akto, bus įtrauktos priemonės, kuriomis siekiama pagerinti gyvavimo ciklo pabaigos elektros ir elektroninės įrangos surinkimą, kad būtų pagerintas ypatingos svarbos žaliavų panaudojimas. Taip pat bus siūloma pagerinti elektros ir elektroninės įrangos apdorojimą pasibaigus jos gyvavimo ciklui, kad būtų

išsaugoti komponentai, kuriuose yra daug ypatingos svarbos žaliavų. Iki peržiūrą patvirtins teisėkūros institucijos, peržiūrėjus Eksploatuoti netinkamų transporto priemonių direktyvą taip pat bus sudarytos sąlygos panaudoti ypatingos svarbos žaliavas iš automobilių.

Be to, reikia įdėti daugiau pastangų siekiant sumažinti kritinę priklausomybę nuo trąšų Europoje – kai kurios iš jų sudarytos iš ypatingos svarbos žaliavų, – taikant perdirbimą ir skatinant trąšų gamybą vidaus rinkoje.

3.3. Inovacijų skatinimas, siekiant sudaryti sąlygas pakeitimui ir efektyvumui

Komisija remia mokslinius tyrimus ir inovacijas, kad pagerintų ypatingos svarbos žaliavų gavybos, apdorojimo ir perdirbimo technologijas, taip pat ypatingos svarbos žaliavų pakeitimą novatoriškais pažangiosiomis medžiagomis, pažangiąja gamyba ir alternatyviais sprendimais. Per pastaruosius penkerius metus Komisija pagal programą „Europos horizontas“ jau skyrė 700 mln. EUR mokslinių tyrimų ir inovacijų projektų, susijusių su ypatingos svarbos žaliavų vertės grandine, plėtojimui remti. Dvidešimčia iš šių projektų prisidėta prie strateginių projektų technologijų pagal Ypatingos svarbos žaliavų aktą, pavyzdžiui, „Barroso“, „Emili“ ir „Keliber“ ličio projektais.

Siekdama padidinti šį pakeitimo ir efektyvumo potencialą, Komisija pagal 2026–2027 m. darbo programą paskelbs specialius 593 mln. EUR vertės kvietimus teikti paraiškas pagal programą „Europos horizontas“, kad padėtų optimizuoti išteklių panaudojimą žiedinėje ekonomikoje ir naujuose gamybos procesuose.

Europos inovacijų taryba (EIC) suteiks papildomą 100 mln. EUR derinamojo finansavimo paramą pagal du EIC programos „Accelerator“ uždavinius – vieną 50 mln. EUR vertės uždavinį „Europos ypatingos svarbos žaliavų vertės grandinės stiprinimas“ ir dar vieną 50 mln. EUR vertės uždavinį „Pažangiosios medžiagos atsinaujinančiųjų išteklių energijai ir energijos kaupimo sistemoms“.

Europos gynybos fondas taip pat bus naudojamas Europos gynybos technologinės ir pramoninės bazės konkurencingumui padidinti ir inovacijoms skatinti, remiant atitinkamų ypatingos svarbos žaliavų pakaitinių medžiagų integravimą į gynybos produktus ir technologijas.

Europos Komisija per Jungtinį Europos forumą dėl bendriems Europos interesams svarbių projektų (BEISP) padės valstybėms narėms įdiegti BEISP, kad būtų skatinamos inovacijos ir pirmasis pramoninis įdiegimas ypatingos svarbos žaliavų tiekimo, apdorojimo ir perdirbimo srityse. Komisija, pasitelkdama BEISP rengimo paramos centrą, taip pat rems patvirtinti pateikto BEISP, susijusio su žiedinėmis pažangiosiomis medžiagomis, rengimo užbaigimą.

Kartu Komisija paspartins ypatingos svarbos žaliavų pakaitinių medžiagų kūrimą ir panaudojimą, taikydama pažangiųjų medžiagų inovacijas pagal **Pažangiųjų medžiagų aktą**.

Veiksmai siekiant išnaudoti žiediško ir inovacijų potencialą ES
Iki 2026 m. II ketv. Komisija pasiūlys retųjų žemių pastoviųjų magnetų laužo eksporto apribojimus.

Iki 2026 m. II ketv. Komisija taip pat pasiūlys tikslines priemones dėl aliuminio laužo. Panašios priemonės dėl vario laužo bus svarstomos atlikus tolesnę stebėseną.
Igyvendindama iniciatyvą „RESourceEU“, Komisija siūlo iš dalies pakeisti Ypatingos svarbos žaliavų aktą, kad būtų padidintas retųjų žemių pastoviųjų magnetų perdirbamumas.
Iki 2026 m. III ketv. Komisija Žiedinės ekonomikos akte pasiūlys priemonių, kuriomis siekiama padidinti ypatingos svarbos žaliavų panaudojimą, be kita ko, iš elektros ir elektroninės įrangos atliekų.
Iki 2026 m. II ketv. Komisija pasiūlys veiksmų planą, kuriuo siekiama užtikrinti vidaus trąšų prieinamumą ir įperkamumą, įskaitant veiksmus, kuriais sudaromos sąlygos perdirbtoms maisto medžiagoms ir kitoms trąšų alternatyvoms.
Pagal programos „Europos horizontas“ 2026–2027 m. darbo programą Komisija paskelbs specialius 593 mln. EUR vertės kvietimus teikti paraiškas, kad paremtų iniciatyvos „RESourceEU“ tikslus, ir papildomą 100 mln. EUR derinamojo finansavimo paramą iš Europos inovacijų tarybos.
Iki 2026 m. IV ketv. Komisija pasiūlys Pažangiųjų medžiagų aktą.

4. EUROPOS PROJEKTŲ PAKLAUSOS EUROPOJE DIDINIMAS IR ILGALAIKĖS RINKOS KŪRIMAS

Šiuo metu kainų nepastovumas ir neskaidri rinkos praktika trukdo esamiems gamybos pajėgumams ir būsimai atsparesnių ypatingos svarbos žaliavų vertės grandinių plėtrai. Tai prisideda prie riboto skaičiaus ES ir partnerių įsipareigojimo pirkti sutarčių pradinės ir galutinės grandies sektoriuose.

Todėl, siekiant įvairinti tiekimo šaltinius, taip pat sukurti rinkos mechanizmus ir ilgainiui remti ypatingos svarbos žaliavų projektų vykdymą, įveikti didesnes išlaidas, kainų svyravimus ir netikrumą pasaulinėje rinkoje, būtina viešoji intervencija.

4.1. Sąlygų Europos pramonei telkti paklausą ir vykdyti bendrus pirkimus sudarymas

ES energetikos ir žaliavų platformoje Komisija sukūrė specialų [žaliavų mechanizmą](#). Tai bus ryšių užmezgimo priemonė, padėsianti užmegzti ryšius tarp strateginių žaliavų pirkėjų ir tiekėjų, finansų įstaigų ir atsargų kaupimo paslaugų teikėjų. Tai suteiks galimybę suinteresuotiems pirkėjams sutelkti paklausą ir bendrai pirkti žaliavas, o, kalbant apie naujus projektus, – sudaryti įsipareigojimo pirkti sutartis laikantis ES antimonopolinių taisyklių. Šis mechanizmas taip pat pagerins MVĮ galimybes gauti strateginių žaliavų, nes sumažės jų paieškos išlaidos ir jos galės pasiekti kritinį dydį, kad atitiktų reikalavimus dėl tiekėjų parduodamų didelių kiekių. Platforma labai padidins ypatingos svarbos žaliavų rinkų skaidrumą. Be to, platforma gali remti būsimą ypatingos svarbos žaliavų finansavimo centro rizikos mažinimo veiklą. Kai Centras pradės veikti, jis remsis mechanizmo veikla, kad viešųjų ir privačiųjų įstaigų vardu vykdytų viešuosius bendrus pirkimus.

Registraciją platformoje Komisija pradėjo 2025 m. lapkričio 18 d., o pirmasis ryšių užmezgimo etapas prasidės 2026 m. kovo mėn. ⁽²⁶⁾ Šis pradinis etapas bus skirtas šiuo

⁽²⁶⁾ [ES energetikos ir žaliavų platforma. Žaliavų mechanizmas.](#)

metu arba netolimoje ateityje prieinamų retųjų žemių, baterijų ir gynybos žaliavų vertės grandinėms, o tai bus naudinga visų pirma mažų nelikvidžių rinkų, pavyzdžiui, volframo ar galio, dalyviams ⁽²⁷⁾. Žaliavų mechanizme daugiausia dėmesio bus skiriama tiekėjams iš ES, Europos ekonominės erdvės, užjūrio šalių bei teritorijų ir strateginės partnerystės šalių. Būsimoje etapuose daugiausia dėmesio bus skiriama projektų plėtojimui, įvairinto strateginių žaliavų tiekimo ES pramonei užtikrinimui ir dalyvių susiejimui su saugojimo ir atsargų kaupimo paslaugų teikėjais.

Ši platformos atliekama rinkos susiejimo funkcija turi būti papildyta mechanizmais, kuriais skatinama sudaryti sutartis su įvairiais tiekėjais. Ateityje šią funkciją pradės vykdyti Centras. Atsižvelgdama į tai, Komisija pradės procesą su suinteresuotaisiais subjektais, kad ištirtų ekonomiškai efektyvaus mechanizmo, skirto minimaliai kainai išnaudoti, kad būtų paskatintos investicijos tiek į perdirbimo kompleksus Europoje, tiek į ypatingos svarbos naudingųjų iškasenų gavybą Europoje ir šalyse partnerėse, struktūrą, taikymo sritį ir finansavimą.

4.2. Europos pramonės skatinimas įvairinti ypatingos svarbos žaliavas

Pasiūlos ir paklausos telkimas yra pirmas žingsnis kuriant atsparią ir įvairintą ypatingos svarbos žaliavų rinką. Tačiau tai tiesiogiai nesumažins nuolatinio kainų skirtumo, kuris daro poveikį ES ypatingos svarbos žaliavų projektams ir prisideda prie rinkos nepastovumo.

Siekdama skatinti tolesnį ypatingos svarbos žaliavų tiekimo įvairinimą, Komisija taip pat siūlo tikslinį Ypatingos svarbos žaliavų akto pakeitimą. Iš tiesų reikia įpareigoti Europos galutinės grandies pramonės sektorius įvairinti tiekimą, nes jie nebegali visiškai pasikliauti Kinijos eksportu, kad patenkintų savo ypatingos svarbos žaliavų paklausą. Praktiškai didelės įmonės turės **atlikti savo tiekimo grandinių rizikos vertinimą** ir prireikus priimti rizikos mažinimo priemones, be kita ko, siekdamos įvairinti tiekimo šaltinius. Komisija turėtų turėti pajėgumų skatinti veiksmingas įvairinimo priemones, kurių didelės įmonės turėtų imtis esant dideliame pažeidžiamumui, ir, jei nesiimama veiksmų, nustatyti, kad įvairinimas būtų privalomas. Tai taip pat turėtų padėti skatinti projektų paklausą ES vertės grandinėje ir užtikrinti tiekimą iš patikimų šalių partnerių. Dabartinėmis geopolitinėmis aplinkybėmis ilgalaikė įvairinimo nauda gerokai nusveria trumpalaikes finansines išlaidas. Privačios įmonės ir finansų įstaigos turėtų tinkamai į ją atsižvelgti.

Be to, ypatingą dėmesį reikia skirti ES gynybos pramonės atvejui. Ypatingos svarbos žaliavų eksporto kontrolė, darant prielaidą, kad jas atsisakoma leisti naudoti kariniais tikslais, įskaitant **trečiųjų valstybių vykdomą ekstrateritorinę gynybos įrangos, kurioje yra ypatingos svarbos žaliavų, kontrolę**, kelia aiškią ir tikrą grėsmę ES saugumui ir gynybai. ES institucijos ir valstybės narės, koordinuodamos veiksmus su NATO, turėtų sutelkti visus turimus švertus, kad greitai sumažintų priklausomybę nuo ypatingos svarbos žaliavų gynybos pramonės vertės grandinių, naudodamos **gynybos išlaidas kaip dar vieną prioritetinių ypatingos svarbos žaliavų projektų vykdymo paskatą**. Komisija nagrinėja ypatingos svarbos žaliavų tiekimo įvairinimo paskatas

⁽²⁷⁾ Likvidžioms ypatingos svarbos žaliavų rinkoms būdingas pakankamas projektų skaičius pasiūlos srityje, todėl konkurencingoms kainoms nustatyti galima naudoti tokias rinkos priemones kaip aukcionai (pvz., ličio). Nelikvidžios rinkos apima tik vieną arba labai nedaug tiekėjų (pvz., galio arba germanio).

atlikdama viešųjų pirkimų ⁽²⁸⁾ ir **viešųjų pirkimų gynybos srityje direktyvų** peržiūrą, taip pat rengdama gynybos parengties užtikrinimo iki 2030 m. pavyzdinius projektus ⁽²⁹⁾. Valstybių narių perkančiosios organizacijos taip pat raginamos sudaryti sąlygas rangovams saugiai apsirūpinti žaliavomis, pvz., pirmenybę teikiant projektams, grindžiamiems su kaina nesusijusiais kriterijais, kaip antai įvairinimu, visų pirma tais atvejais, kai jie priklauso nuo ES rafinuotų ar perdirbtų žaliavų.

4.3. Atsargų kaupimo rėmimas siekiant padidinti Europos pramonės atsparumą

Komisija ir valstybės narės siekia koordinuoti ypatingos svarbos žaliavų atsargas, kurios gali būti labai svarbi tiekimo rizikos mažinimo priemonė. Šiuo metu daugelis įmonių perka ypatingos svarbos žaliavas tik tada, kai to reikia, o tam trukdo ribotas licencijavimas iš Kinijos, saugojimo pajėgumų trūkumas, nepakankamos finansavimo galimybės ir medžiagų specifikacijų keitimas ilgu saugojimo laikotarpiu. Tokia padėtis lemia neoptimalias pirkimo sąlygas didelių kainų ir žemo atsargų kaupimo lygio laikotarpiais. Europos Sąjungoje nėra struktūrinės priemonės ypatingos svarbos žaliavų atsargoms valdyti ir tinkamam bei sąžiningam jų panaudojimui visose valstybėse narėse sutrikimo atveju užtikrinti, o trečiosios valstybės, pavyzdžiui, Japonija, Jungtinės Amerikos Valstijos ir Pietų Korėja, dėjo dideles strategines pastangas, kad užtikrintų savo pačių saugumą ir ekonominį stabilumą.

2025 m. liepos mėn. buvo priimta ES atsargų kaupimo strategija, kuria siekiama pagerinti atsargų kaupimo sistemų sąveikumą ir koordinavimą ES ir nacionaliniu lygmenimis ⁽³⁰⁾. Be to, pagal būsimą Europos gynybos pramonės programą bus remiama veikla, susijusi su spartesniu prisitaikymu prie struktūrinių pokyčių, be kita ko, susijusių su žaliavomis, jų atsargų kaupimu ir rezervinių atsargų kaupimu.

Komisija ir kelios valstybės narės bendradarbiauja rengdamos bandomąjį ypatingos svarbos žaliavų atsargų kaupimo projektą, kad būtų parengtas veiksmingas ir koordinuotas požiūris į ypatingos svarbos žaliavų atsargų kaupimą Europos Sąjungoje. Bandomasis projektas bus pradėtas įgyvendinti 2026 m. pradžioje, remiantis valstybių narių ir Komisijos pajėgumais ir ypatingą dėmesį skiriant antrinėms žaliavoms. Jame bus nagrinėjami atsargų kaupimo logistiniai aspektai, pavyzdžiui, ypatingos svarbos žaliavų pirkimo, saugojimo ir pateikimo sąlygos. Vykdamas bandomąjį projektą taip pat bus apsvarstytas atsargų kaupimo būdas, kuriuo būtų geriausiai remiama Europos pramonė, atsižvelgiant į tai veiklai prieinamas finansavimo priemonės ir siekiant užtikrinti suderinamumą su pramonės pastangomis. Vėliau Centras integruos šio bandomojo projekto veiklą vykdydamas atsargų kaupimo veiksmus.

Europos projektų paklausos Europoje padidinimo ir ilgalaikės rinkos sukūrimo veiksmi

Iki 2026 m. I ketv. Komisija pradės pirmąjį ES energetikos ir žaliavų platformos ryšių užmezgimo etapą, daugiausia dėmesio skirdama retųjų žemių pastoviesiems magnetams, baterijų ir gynybos žaliavų vertės grandinei.

⁽²⁸⁾ [Direktyva 2014/23/ES](#) dėl koncesijų, [Direktyva 2014/24/ES](#) dėl viešųjų pirkimų ir [Direktyva 2014/25/ES](#) dėl komunalinių paslaugų.

⁽²⁹⁾ 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/81/EB dėl darbų, prekių ir paslaugų pirkimo tam tikrų sutarčių, kurias sudaro perkančiosios organizacijos ar subjektai gynybos ir saugumo srityse, sudarymo tvarkos derinimo ir iš dalies keičianti direktyvas 2004/17/EB ir 2004/18/EB.

⁽³⁰⁾ COM(2025) 528 *final*.

Įgyvendindama iniciatyvą „RESourceEU“, Komisija siūlo iš dalies pakeisti Ypatingos svarbos žaliavų aktą, kad būtų skatinamos didelių rinkos dalyvių pastangos įvairinti tiekimo grandinę, siekiant užkirsti kelią priklausomybei nuo vieno tiekimo šaltinio.

Komisija nagrinėja įvairinimo paskatas atlikdama Viešųjų pirkimų direktyvos peržiūrą ir rengdama gynybos parengties užtikrinimo iki 2030 m. pavyzdinius projektus.

Iki 2026 m. I ketv. Komisija ir valstybės narės pradės pirmąjį bandomąjį ypatingos svarbos žaliavų atsargų kaupimo projektą.

5. BENDROSIOS RINKOS IR ES YPATINGOS SVARBOS ŽALIAVŲ VERTĖS GRANDINĖS ATSPARUMO APSAUGA

5.1. Tiekimo grandinių stebėsenos sustiprinimas ir reagavimo į tiekimo sutrikimus koordinavimas

Krizių metu pagrindinė ES atsakomybė yra apsaugoti bendrąją rinką, o Komisija užtikrina, kad valstybės narės dirbtų kartu, o ne viena prieš kitą. Tai yra pagrindinis **Vidaus rinkos veikimo užtikrinimo ekstremaliomis sąlygomis ir atsparumo didinimo akto (IMERA)** ⁽³¹⁾ tikslas. Nuo šio akto įsigaliojimo 2026 m. gegužės mėn., remdamasi žvalgybos informacija, surinkta įgyvendinant Ypatingos svarbos žaliavų aktą, Komisija naudosis IMERA priemonių rinkiniu, kad išspręstų problemas visoje ES vertės grandinėje. Jei pagal IMERA bus aktyvuoti vidaus rinkos budrumo arba ekstremaliosios situacijos režimai, Komisija galės ne tik teikti prašymus pateikti informaciją apie gamybos pajėgumus ir atsargas, tiekimo grandinių sutrikimus ar stygių, bet ir vykdyti bendrus pirkimus, įpareigoti pateikti pirmenybinius prašymus ir koordinuoti atsargų paskirstymą.

Prieš jam įsigaliojant Komisija jau subūrė valstybės nares, kad jos įvertintų tiekimo sutrikimus ir koordinuotų reagavimą. Tai buvo įmanoma dėl tiekimo grandinių stebėsenos, vykdomos pagal Ypatingos svarbos žaliavų aktą. Valstybės narės ir Komisija pradėjo testuoti strategines tiekimo grandines nepalankiausiomis sąlygomis, o kitose bendrose pratybose daugiausia dėmesio bus skiriama retųjų žemių vertės grandinėms ir su gynyba susijusioms ypatingos svarbos žaliavoms. Taip pat reikalaujama, kad valstybės narės stebėtų pagrindinius rinkos dalyvius visoje ypatingos svarbos žaliavų vertės grandinėje ir praneštų Komisijai, jei dideli įvykiai gali trukdyti jų įprastai veiklai. Svarbu bendradarbiauti su patikimais partneriais, kad būtų įvertinti tiekimo sutrikimai ir sustiprintas pasirengimas.

5.2. ES apsauga nuo priešiško kišimosi

Komisija siekia pasinaudoti surinkta žvalgybos informacija apie galbūt žalingą rinkos praktiką. Nors užsienio investuotojai gali prisidėti prie ypatingos svarbos žaliavų projektų Europos Sąjungoje, ES turi užtikrinti, kad tokios investicijos suteiktų realios pridėtinės vertės bendrajai rinkai ir atitiktų mūsų ekonominio saugumo tikslus. Atsižvelgdama į strateginį ypatingos svarbos žaliavų vertės grandinės pobūdį, Komisija Ypatingos svarbos žaliavų akto strateginius projektus integruos kaip Sąjungos svarbos projektus ar programas pagal Tiesioginių užsienio investicijų reglamentą, taip saugumo

⁽³¹⁾ 2024 m. spalio 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/2747, kuriuo nustatoma su vidaus rinkos ekstremaliąja situacija ir vidaus rinkos atsparumu susijusių priemonių sistema ir iš dalies keičiamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2679/98 (Vidaus rinkos ekstremaliųjų situacijų ir atsparumo aktas).

sumetimais užtikrindama didesnę užsienio investicijų į ES ypatingos svarbos žaliavų vertės grandinę kontrolę.

Pagal programos „Europos horizontas“ 2026–2027 m. darbo programą bus apribotas Kinijos subjektų ir Kinijos kontroliuojamų ES įsisteigusių subjektų dalyvavimas visuose ypatingos svarbos žaliavų mokslinių tyrimų ir inovacijų veiksmuose. Komisija sieks atkartoti šį požiūrį kitose ES finansavimo priemonėse ir ragina valstybes nares imtis panašių priemonių savo vidaus finansavimo paramai ypatingos svarbos žaliavoms teikti.

Remdamosi savo bendromis pastangomis apsaugoti tiekimo grandines nuo nesąžiningos rinkos praktikos, **Komisija, G7 šalys, Australija ir Ukraina patvirtino G7 veiksmų gaires siekiant sukurti standartais grindžiamas ypatingos svarbos naudingųjų iškasenų rinkas** ⁽³²⁾. Įgyvendinant veiksmų gaires bus skatinamas tiekimo grandinių atsekamumas ir skaidrumas, kartu nustatant aplinkos, socialinius ir valdymo kriterijus, kad būtų sukurtos patikimos ir saugios aukščiausios kokybės ypatingos svarbos naudingųjų iškasenų rinkos. Taip bus sudarytos sąlygos pasinaudoti paklausa tarptautinėse aukščiausios kokybės rinkose ir užtikrinti, kad atsakinga gamyba taptų pasauliniu lyginamuoju standartu. Komisija užtikrins, kad tiekimo grandinės įvairinimas ir atsparumas išliktų standartais grindžiamų rinkų esminiais komponentais.

Siekiant apsaugoti ES ir valstybių narių investicijas į ypatingos svarbos žaliavų projektus, bus labai svarbu užtikrinti, kad jų gyvybingumas nebūtų sutrikdytas įsitvirtinusiems tiekėjams taikant grobuonišką manipuliavimą rinka ir ne rinkos ekonomikos praktiką bei politiką. Glaudžiai bendradarbiaudama su G7 ir kitais partneriais ir laikydama si Komunikato dėl ekonominio saugumo, **Komisija ketina parengti ir taikyti patikimą politikos metodą, įskaitant prekybos priemones, kuriuo būtų užtikrinta, kad ES galėtų greitai ir ryžtingai veikti trečiųjų valstybių ne rinkos praktikos, pavyzdžiui, manipuliavimo kainomis, ypatingos svarbos žaliavų vertės grandinėse atveju** ⁽³³⁾. Tai darydama Komisija pasinaudos pagrindiniais ES pranašumais, pavyzdžiui, galimybe patekti į jos bendrąją rinką, kad užtikrintų trumpalaikę prieigą prie ypatingos svarbos žaliavų, jeigu trečiosios valstybės sutrikdytų tiekimo grandinę.

Veiksmai, kuriais siekiama apsaugoti bendrąją rinką ir ypatingos svarbos žaliavų vertės grandinės atsparumą
--

Nuo 2026 m. II ketv. ir prireikus Komisija sutelks IMERA priemonių rinkinį, kad apsaugotų vidaus rinką nuo tiekimo sutrikimų ypatingos svarbos žaliavų vertės grandinėje.

Iki 2026 m. II ketv. Komisija integruos Ypatingos svarbos žaliavų akto strateginius projektus į Tiesioginių užsienio investicijų reglamentą, kad padidintų užsienio investicijų į strateginius sektorius kontrolę.
--

Be to, Komisija ir G7 partneriai plėtos ypatingos svarbos žaliavų standartais grindžiamas rinkas, remdamiesi aplinkos, socialiniais, valdymo, tiekimo įvairinimo ir atsparumo kriterijais.
--

⁽³²⁾ <https://g7.canada.ca/en/news-and-media/news/roadmap-to-promote-standards-based-markets-for-critical-minerals>.

⁽³³⁾ Įterpti nuorodą.

Ne vėliau kaip 2026 m. II ketv. Komisija parengs patikimą politikos metodą, įskaitant prekybos priemones, kad būtų galima reaguoti į ne rinkos praktiką, pavyzdžiui, kainų iškraipymus, ypatingos svarbos žaliavų vertės grandinėje.

6. PARTNERYSTĖS SU TREČIOSIOMIS VALSTYBĖMIS ĮVAIRINIMO TIKSLAIS

6.1. ES dalyvavimo stiprinimas ir išplėtimas

Siekdama įvairinti ES ypatingos svarbos žaliavų tiekimą, Komisija ES vardu ir bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis vykdo proaktyvią ypatingos svarbos žaliavų diplomatinę darbotvarkę. Be laisvosios prekybos susitarimų ir švarios prekybos ir investicijų partnerysčių, nuo 2021 m. iki šiol parašais patvirtinta **15 strateginių partnerysčių** žaliavų srityje su daug išteklių turinčiomis šalimis, o ES toliau plečia su patikimais partneriais sudarytų partnerysčių tinklą⁽³⁴⁾.

Šiomis partnerystėmis siekiama naudoti tiek ES, tiek jos partneriams vietos lygmeniu. Labai svarbu kurti vietos pridėtinę vertę ir darbo vietas, be kita ko, sudarant sąlygas trečiosioms valstybėms stiprinti savo pajėgumus ne tik gavybos srityje. Apskritai partnerystėmis siekiama integruoti abiejų šalių vertės grandinę remiant bendrus projektus ir bendradarbiaujant aplinkos, socialinių ir valdymo (ASV) standartų, mokslinių tyrimų ir inovacijų srityse.

Naujausias susitarimo memorandumas su **Pietų Afrika** buvo sudarytas 2025 m. lapkričio 20 d. Jį įgyvendinant turėtų būti remiami konkretūs projektai, pavyzdžiui, strateginis projektas „Zandkopsdrift“, skirtas retųjų žemių ir mangano gamybai, ir bendrovės „Manganese Metal Company“ didelio grynumo mangano sulfato monohidrato gamykla. Be to, Komisija pradėjo dvišales derybas su **Brazilija** – strategine partnere, turinčia svarbių retųjų žemių, niobio, nikelio, grafito, ličio mangano ir aliuminio vertės grandinių.

Komisija taip pat sieks integruoti ES ypatingos svarbos žaliavų vertės grandinę su strateginiais partneriais, LPS šalimis, plėtros ir kaimyninėmis šalimis. Pavyzdžiui, ji finansuos ypatingos svarbos žaliavų projektus pagal Ukrainos investicijų programą, kuri gali būti naudinga Ukrainos strateginiams projektams ir paskatinti įgyvendinti ES ir Ukrainos strateginę partnerystę žaliavų srityje. Kai taikytina, ji taip pat teiks finansines priemones pagal Vakarų Balkanų investicijų programą, kad palengvintų jų pramonės vertės grandinių integraciją su ES. Bus skatinamas tvirtesnis bendradarbiavimas su kaimyninėmis šalimis, visų pirma Šiaurės Afrikoje, dėl prieigos prie fosfatinių uolienuų ir kalio išteklių, taip pat Persijos įlankoje. Būsimame Viduržemio jūros regiono pakto veiksmų plane bus numatyti įvairūs investiciniai projektai, taip pat suteiksiantys abipusiškai naudingų galimybių mūsų pietinėms kaimyninėms šalims partnerėms.

6.2. Rėmimasis daugiašalėmis iniciatyvomis siekiant užtikrinti įvairintą tiekimą

Daugiašaliu lygmeniu ES ir G20 partneriai palankiai įvertino **ypatingos svarbos naudingųjų iškasenų sistemą** – bendradarbiavimo planą, kuriuo siekiama užtikrinti, kad ypatingos svarbos naudingosiomis iškasenomis būtų skatinamas tvarus augimas ir

⁽³⁴⁾ Argentina, Australija, Čilė, Grenlandija, Kanada, Kazachstanas, Kongo Demokratinė Respublika, Namibija, Norvegija, Pietų Afrika, Ruanda, Serbija, Ukraina, Uzbekistanas ir Zambija.

klestėjimas visoje vertės grandinėje ⁽³⁵⁾. Ši sistema, be kita ko, padės sudaryti geologinių išteklių žemėlapius, gerinti ASV standartus ir didinti investicijas į ypatingos svarbos žaliavų vertės grandinę.

Siekdama kolektyviai sumažinti ypatingos svarbos žaliavų projektų riziką, Komisija remia Ypatingos svarbos naudingųjų iškasenų gavybos aljansą G7 pirmininkaujant Kanadai. 2025 m. spalio mėn. G7 ministrų susitikime remiamų ir paskelbtų projektų sąrašas yra pirmas žingsnis siekiant koordinuotų pastangų remti pasaulinę ypatingos svarbos žaliavų tiekimo grandinę. Į būsimas redakcijas turėtų būti įtraukti papildomi projektai, vykdomi įvairiose jurisdikcijose. Ypatingos svarbos naudingųjų iškasenų gavybos aljansas ir G7 standartais grindžiamos rinkos veiksmų gairės atspindi pirmiau išdėstytus veiksmus, susijusius tiek su ypatingos svarbos žaliavų vertės grandinės pasiūla, tiek su jos paklausa.

Su trečiosiomis valstybėmis užmezgamos partnerystės siekiant įvairinti tiekimą
ES diplomatinės ir ekonominės priemonės Europos komandos kontekste taip pat padės sudaryti ES ir trečiųjų valstybių įmonių sutartis.
Komisija pradės derybas dėl partnerystės su Brazilija ypatingos svarbos žaliavų srityje. Komisija stiprins bendradarbiavimą su pietinėmis kaimyninėmis šalimis, visų pirma pagal būsimą Viduržemio jūros regiono pakto veiksmų planą.
Komisija pasinaudos G7 ypatingos svarbos naudingųjų iškasenų gavybos aljansu, kad sumažintų ypatingos svarbos žaliavų projektų riziką ES ir šalyse partnerėse.
Komisija imsis tolesnių veiksmų dėl bendro įsipareigojimo ir stipraus postūmio įvairinti veiklą G20 lygmeniu pagal G20 ypatingos svarbos naudingųjų iškasenų sistemą.

IŠVADA

Nors Europos Sąjunga nustatė aiškią darbotvarkę, kuria siekiama užtikrinti ypatingos svarbos žaliavų tiekimą, dabartinė didelė priklausomybė turėtų būti mažinama tik laipsniškai ir vidutinės trukmės laikotarpiu. Atsižvelgiant į iššūkio mastą, tik ryžtingi kolektyviniai ir bendri ES ir valstybių narių veiksmai gali padėti Europos pramonei vykdyti didelio masto įvairinimo pastangas, sutelkiant įvairias priemones, kompetencijas ir finansinius pajėgumus stabiliai ir efektyviai ES ypatingos svarbos žaliavų vertės grandinei plėtoti.

Iniciatyvos „RESourceEU“ plane nustatyti įvairūs veiksmai, kuriais siekiama sustiprinti ES įvairinimo politiką, turinčią trumpalaikį poveikį, siekiant greitai padidinti jos atsparumą tiekimo grandinių sutrikimams ir parodyti rinkoms naują politikos kryptį vidutinės trukmės laikotarpiu. Tokie veiksmai bus sustiprinti įsteigus Centrą. Jis valdys specialias priemones ir kainų rėmimo mechanizmus ir galės skatinti įvairinimą, projektų rengimą ir ES ypatingos svarbos žaliavų vertės grandinės atsparumą. Centras bus remiamas finansiniais pajėgumais, kuriuos suteiks Europos konkurencingumo fondas, pasiūlytas kaip būsimos daugiamečių finansinės programos dalis.

⁽³⁵⁾ <https://www.consilium.europa.eu/lt/press/press-releases/2025/11/22/g20-johannesburg-leaders-declaration/>.

Ypatingos svarbos žaliavų tiekimo įvairinimas artimiausiais metais turi tapti svarbiausiu ES politiniu prioritetu. Šiuo tikslu Komisija dės daugiau pastangų, sutelkdama visas politikos ir finansines priemones, kad išplėstų ES ypatingos svarbos žaliavų tiekėjų bazę, sustiprintų vidaus gavybą ir perdirbimą ir sumažintų dabartinę pernelyg didelę priklausomybę nuo ypatingos svarbos žaliavų. Europos Komisija ragina glaudžiau bendradarbiauti ypatingos svarbos žaliavų srityje su Europos Parlamentu, ES valstybėmis narėmis, trečiųjų valstybių partneriais, pramonės suinteresuotaisiais subjektais ir pilietine visuomene. Komisija ragina Europos Vadovų Tarybą pritarti šiam planui. Iniciatyvos „RESourceEU“ sėkmė priklauso nuo bendradarbiavimo.